

Bartomeu Oliver i Martí (Felanitx, 19/6/1894 – Palma, 24/5/1988)

Antoni Mir i Marquès¹ i Joan Parets i Serra²

1 Col·laborador del Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca.

Adreça electrònica: toni.mir.marques@gmail.com

2 President del Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca.

Adreça electrònica: recercamusicalbalear@gmail.com

Paraules clau: Bartomeu Oliver, música, composicions, homenatges.

Resum. *En aquesta comunicació es realitza una aproximació a l'obra de Bartomeu Oliver com a músic, instrumentista i mestre. Es recopilen i valoren informacions i dades rellevants de la seva carrera a través de notes, entrevistes i homenatges que es van dur a terme per diverses institucions, així com es repassen algunes dades biogràfiques i hemerogràfiques significatives.*

Keywords: Bartomeu Oliver, music, compositions, tributes.

Abstract. *This communication is an approach to Bartomeu Oliver work as a musician, performer and teacher. We collect and valued information and significative data in his career through notes, interviews and tributes that were carried out by various institutions, as well as some of the most relevant biographical and hemerographical data are reviewed.*

1. INTRODUCCIÓ

“Nuestra música puede considerarse como una de las más ricas de España en armonías por la rareza de sus tonos símil gregorianos. Tiene además una gran relación con la música moruna, cosa muy natural, ya que fueron los árabes quienes dejaron en esta isla la semilla de la que hoy es nuestra música campesina (...)”. Amb aquestes paraules, el mestre Oliver definia la música popular mallorquina cap a l'any 1931, en el qual es va jubilar de la seva carrera militar per dedicar-se exclusivament a la composició musical.

2. DADES BIOGRÀFIQUES I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Va néixer en una família de tradició musical per part de mare. Als dos anys, amb els seus pares se'n va anar a l'Argentina, d'on tornà als quinze anys.

Als quatre anys començà els estudis musicals de solfeig i piano amb la seva mare, Àgueda Martí. Posteriorment estudià harmonia, contrapunt, fuga, composició, instrumentació i orquestració amb Jaume Albertí i Ferrer d'Inca, i Josep Balaguer i Vallès, també d'Inca. Va estudiar solfeig i harmonia al Conservatori de Palma, amb Pere-Miquel Marquès i Baltasar Samper.

Als quinze anys es va presentar voluntari a la Banda de Música del Regiment d'Infanteria número 61 de Palma de Mallorca, dins la qual arribà a la categoria de músic de primera i clarinet solista.¹

L'any 1922 es va casar amb la gabellina Bàrbara Sanxo i Alzina (Capdepera, 02/04/1898 – Palma, 24/06/1987), i del matrimoni nasqueren quatre fills. Posteriorment, el 1925, fundà la banda de música La Musa de Selva, que guanyà el primer premi al Certamen de Bandes Civils de Ciutat.² Per a aquesta banda, escrigué l'obra per a piano Copeo de Selva.

Figura 1. Banda de música de Selva, anomenada La Musa

¹ Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors. BARTOMEU OLIVER (1894-1988)”. *Faristol*, 2, 2000, 16

² Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 16

97

L'any 1928 estrenà amb la Banda del Regiment d'Inca la Simfonia número 1 i el poema simfònic *Xilvar*. També *Plegaria sin palabras* per a trio, piano, violí i violoncel.

Després de la seva retirada voluntària com a militar músic a l'edat de 37 anys, l'any 1932 guanyà per oposició la plaça de director de música de l'Ajuntament d'Inca, en la qual treballà fins a l'any 1939, i entrà a formar part del cos de Directores de las Bandas Municipales Civiles. El 1933, la Capella Clàssica, dirigida per l'inoblidable mossèn Joan Maria Thomàs, li estrenà *Cançó de març* a quatre veus mixtes i, un any després, *Cançoneta*, a sis veus mixtes. El 35, *Cantata*, a quatre veus mixtes.

L'any 1935 ingressà a l'École Normale de Musique de París, on va perfeccionar els estudis de composició amb el mestre Paul Dukas (París, 1/10/1865 – 17/5/1935).

Nosaltres per la nostra part i, havent llegit a alguns escrits que Bartomeu Oliver essent alumne de Paul Dukas va coincidir amb Joaquín Rodrigo com a condeixeble, volem puntualitzar que bé podria ser que s'haguessin conegut, així com que mantingués alguna amistat amb ell; però, segons els estudis, hem pogut comprovar que:

“Joaquín Rodrigo viajó a París a finales de 1927 y se matriculó en la École Normale de Musique, en la clase de Paul Dukas. Finalizado su quinto curso en París, regresa a su tierra, en pleno verano de 1932. Avalado por las críticas madrileñas, junto al apoyo incondicional de Manuel de Falla, trajo como resultado la concesión a Rodrigo de la beca Conde de Cartagena. La cual le permitirá regresar a París, a primeros del mes de marzo de 1935, junto a su esposa la pianista turca Victoria Kamhi (1905-1997)”.³

Si tenim en compte que Paul Dukas va morir el maig d'aquest mateix any, podem veure que seria molt difícil el fet d'haver coincidit en aquella escola.

Després de la Guerra Civil, Bartomeu Oliver va continuar amb la seva tasca com a compositor. L'any 1940 fundà l'Orquestra Filharmònica Balear de Palma de Mallorca, agrupació en la qual trobam el mestre Bartomeu Calatayud com a violoncel·lista, i fou nomenat vocal de música del Círculo de Bellas Artes⁴ i president del tribunal del concurs de composicions celebrat a la mateixa entitat social. El 41, la Coral Valentina estrenà *La llàntia del sagrari*, a quatre veus mixtes, dirigida pel mestre Alaman.

Entre els anys 1945 i 1950 va fundar el primer Patronat de Música de Felanitx i reorganitzà l'Escola de Música “Pare Aulí” i la Banda de Felanitx, durant aquests anys s'encarregà d'ambdues institucions.

³ Javier Suárez-Pajares; Josep M. Mangado; Leopoldo Neri; Julio Gimeno: *Nombres propios de la guitarra. Joaquín Rodrigo*. Conferències. Coordinador: Javier Suárez-Pajares, Festival de la Guitarra de Córdoba – Ediciones La Posada, 2010, 17-20.

⁴ Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 16.

Figura 3. Bartomeu Oliver dirigint la banda de música de Felanitx (ca. 1946). Foto Bonnin – Felanitx

L'any 1950, al Palau de la Música Catalana estrenà *Sons de Mallorca* (suite núm. 3), i dirigí ell mateix la Banda Municipal de Barcelona.⁵

El 1951 inaugurà un establiment al carrer de la “Cordelería” de Palma, dedicat a la música i a la venda d'instruments, anomenat Almacén de Música Casa Oliver.

Des d'aquest moment moltes de les obres que va escriure ho foren en el petit taller que tenia just al costat de l'entrada de la botiga. Com a anècdota hem d'assenyalar que certa vegada en què Tony Frontiera va anar a visitar-lo, li va fer la següent pregunta: “Mestre, com és possible compondre en aquest despatx amb el soroll de tots els que entren?”, i ell va contestar que no li molestaven per a res perquè el que estava component ho portava al cap.⁶

⁵ Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 17.

⁶ Dades facilitades per Tony Vidal Bibiloni (Tony Frontiera).

Figura 4. Bartomeu Oliver en el seu taller del carrer de la "Cordelería" (Palma)

Com a director va dirigir les Bandes de Música d'Inca, Selva, Porreres, Felanitx i Lloret, entre d'altres.

Va presidir diversos concursos musicals: membre del tribunal per convocar les places de músic de 1^a, 2^a, i 3^a de la banda de nova creació del Regiment d'Infanteria d'Inca núm. 62 (1920); president del tribunal del concurs de composició-folklore, organitzat pel Cercle de Belles Arts (1943); membre del tribunal tècnic per qualificar els alumnes de piano i violí en el concurs organitzat pel Conservatori Oficial de les Balears (1944); membre del certamen de composició Miquel Capllonch de Pollença (1965) i del jurat del certamen de composició musical de Llucmajor (1969).⁷

Va compondre més de dues-centes obres, de les quals el mateix compositor en destaca algunes: Simfonia núm. 4, *L'embruix* –lletra i música meva–, *Epílogo*, *Festí de la mort*, 1937, data de l'òbit d'en Tomeu Gayà, *es Vicari Moix. Danses salvatges....* També va escriure dues obres per a guitarra, *Tocata epitàmica* i *Nadal*.

⁷ Joan Company, Xavier Font, i Maria A. Melis: "Aproximació a l'obra de Bartomeu Oliver Martí", *V Simposium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears i V Trobada de Documentalistes Musicals*, Pollença, 1998, 290.

Destaca les seves obres *Sulir* i *Xilvar*, enregistrades per la Banda Simfònica de la Federació Balear de Bandes de Música, dirigida per Pere Siquier.⁸

Finalment, el 24 de maig de 1988 a l'edat de 94 anys moria a Palma Bartomeu Oliver, que sens dubte es pot considerar un dels millors compositors mallorquins de la història.⁹

Hem volgut recollir un escrit del setmanari *Felanitx*, realitzat pocs dies després de la seva mort, tant pel seu contingut com pel seu l'autor, el nostre entranyable amic i millor músic Tomàs Oliver.

“El pasado 24 de mayo, a la edad de 94 años, y casi en el olvido, murió uno de los mejores músicos mallorquines, D. Bartolomé Oliver Martí.

Natural de Felanitx, ejerció como militar en la Banda del Regimiento. Marchó a París y estudió con Paul Dukas, coincidiendo con Joaquín Rodrigo como condiscípulo. Perteneció al Colegio de Directores Civiles de Bandas. Fundó la Orquesta Filarmónica Balear y dirigió diversas bandas de música, siendo con la de Selva y la Filarmónica de Porreres, con las que obtendría los primeros premios en diferentes certámenes.

Con la Banda Municipal de Barcelona fue invitado a dirigir un concierto con obras propias.

Últimamente la Orquesta ‘Ciutat de Palma’ con D. Julio Ribelles de director le estrenó un concierto.

También aportó su granito de arena en su ciudad natal Felanitx, ya que fue el fundador del primer Patronato de Música, reorganizando la Escuela de Música ‘Pare Aulí’ y la Banda de Felanitx, estando al frente de ambas instituciones desde 1945 a 1950.

Sirvan estas líneas como testimonio a su memoria.

Si en verdad los Ángeles del cielo tocan trompetas, seguro que el maestro Oliver descansará en Paz”.¹⁰

2.1. Premis

- Amb *Cançó mallorquina*, a l'Exposició de Arte y Trabajo del Casino de Clases de Madrid (1930).
- Amb la Banda Filharmònica de Porreres guanyà dos primers premis, un de convocat per l'Ajuntament de Palma (1945) i l'altre a sa Pobla (1946).
- Amb *Bressol d'espines* obtingué el primer premi convocat per l'Ajuntament de Palma (1954) amb motiu dels cent anys del naixement dels poetes Joan Alcover i Miquel Costa i Llobera.

⁸ Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 17.

⁹ Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 17.

¹⁰ Tomàs Oliver: “Murió el Maestro Bartolomé Oliver”, *Felanitx*, núm. 2.601, 11 de juny de 1988, 5.

- Amb les obres *La visió* i *Gorg Blau*¹¹ va obtenir el primer¹² i tercer premis de l'Ajuntament de Pollença (1966).¹³

2.2. Reconeixements

Al llarg de la seva vida artística Bartomeu Oliver va rebre reconeixements, entre d'altres: homenatge de la vila de Selva (1925) per la seva premiada obra *La Musa de Selva*, en el transcurs del qual li lliuraren una valuosa batuta d'or i plata; homenatge d'Inca pel premi a la seva peça *Cançó mallorquina* (1930); els components de la Banda d'Inca li reteren un homenatge pel treball fet a favor de la música i li oferiren una batuta de plata (1934); l'any següent (1935), la mateixa ciutat d'Inca li oferí una cerimònia d'acomiadament al Teatre Principal, amb motiu de la seva anada a París; el poble de Porreres reté un homenatge a la Banda i al seu director, amb la presència de l'Excel·lentíssim Senyor Governador de la Província de Balears (1947); el rector de la parròquia de Sant Jaume de Palma li va fer entrega d'una batuta de plata, pel treball realitzat amb l'orquestra de cambra i amb el cor de l'esmentada parròquia (1948); a la vila de Porreres, la Filharmònica de Porreres i la Banda de Felanitx reteren un homenatge a l'insigne mestre (1979).¹⁴

“Porreres. (Ll.).- Enmarcado en las próximas fiestas patronales, se va a celebrar el día 14, a las 21,30 horas, un homenaje al maestro y compositor Bartolomé Oliver Martín, organizado por el Ayuntamiento y la ‘Filarmónica Porrerense’ con la colaboración de la Banda Municipal de Felanitx.

El ‘Mestre Oliver’ fue el germen de una buena labor musical en nuestra tierra, fruto del cual tenemos la actual plantilla y buena afición de la ‘Filarmónica’.

Asimismo dirigió, por espacio de muchos años, con armonía, música y ritmo, siendo fundamento de la tranquilidad la paz y la hermandad que ha distinguido el batallar de nuestro pueblo. Su labor fue fecunda y creadora, siendo sus ahora discípulos quienes con los actos organizados le dedican su homenaje y gratitud.

Estos actos empezarán, con la presentación a cargo de Miguel Bota Totxo, siguiendo un parlamento de Joan Rosselló. Entrega de una placa de plata conmemorativa al homenajeado y para finalizar un extraordinario concierto a cargo de ‘La Filarmónica Porrerense’ y ‘Banda Municipal de Felanitx’.

Como final del homenaje, se estrenará la pieza ‘Himne a Mallorca’, original del homenajeado y con letra de Miguel Bota Totxo, contando con la colaboración especial de la Coral de Porreres, dirigida por Sebastián Meliá.

11 Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 17.

12 Miquel Pons i Bonet: “Els oficis; mestre Bartomeu Oliver, tota una vida amb la música”. Any XLVI, núm. 2252, *Felanitx*, dissabte 11 de juliol de 1981, 7.

13 Antoni Aulí i Ginard; Bartomeu Garau i Moranta: “Els nostres compositors...”, 17.

14 Joan Company, i col·laboradors, Xavier Font, i Maria A. Melis: *V Simpòsium i Jornades Internacionals...*, Pollença, 1998, 290-291.

Sin duda una velada especial y muy interesante para los melómanos y la más brillante de las fiestas de Sant Roc”.¹⁵

Hem volgut recollir també un petit extracte de l'escrit de la revista *Cap Vermell* de data VI-1989 a la pàgina núm. 8, signat per Joan Rai, i que hem cregut interessant, ja que ens descriu encara una mica més la personalitat d'aquest gran músic i millor persona en el dia en què se li rendia un homenatge a Capdepera.

Discurs llegit per Joan Rai com a presentació de l'homenatge ofert pel Centre Cultural Banda de Música de Capdepera al compositor Bartomeu Oliver, el passat 28 de maig:

“Fa dos dies me demanaren si volia escriure una semblança biogràfica del señor Oliver. Me donaren unes dades de fets importants, de premis aconseguits, noms de Mestres que l'instruïren en l'art de la música, una relació de bandes que ell organitzà i dirigí, de peces que va compondré, d'arranjaments que va fer.

Una llarga tirallonga de noms i xifres que me semblaren com una gerra d'aigua freda, glaçada i que jo havia d'escampar aquí, aquesta nit.

En tota la relació no hi havia ni un signe, ni una senya, ni un petit esquitx de la qualitat humana, de la talla espiritual del senyor Oliver. Cap ni una de les propietats que constituïren la seva manera d'ésser. Cap dels seus atributs.

Parlaré solament de les curtes vivències que vaig tenir amb ell.

Vaig conèixer el senyor Oliver allà pels anys cinquanta, quan ell vivia amb més intensitat la curolla creadora, immers per complet dins la folia de les seves fantasies, quan traspuava música per totes les cosidures.

Record un dia, a ca seva, que m'estava explicant l'obra que aquells dies duia entatxada entre cella i cella. Se va asseure al piano i tocà el tema central. Recreava l'interior d'un temple. Encara avui me sembla mentida com aquelles notes tenien tal encís, tal poder suggeridor, tal capacitat per a transportarte a presenciar l'acte religiós. En el moment de l'ofrena tot hi era: el cor cantant, l'orgue, la consagració de l'hòstia i, fins i tot, semblava que sentís la presència del fum dels encens. En contraposició, sonava una cançó popular, una tonada festiva i vitenca del ball de la plaça. Tota la grandiositat i recolliment de l'acte litúrgic i tota la vitalitat de la festa pagesa, barrejats en el pentagrama per la màgia de la seva força creadora.

El seu esperit sensible, culte, detallista, no solament impregnava la seva obra, sinó tot el seu viure quotidià.

Un dia vaig sentir que la meva dona li demanava:

– Vol beure qualche cosa, senyor Oliver?

¹⁵ Porreres; “Homenaje al Maestro Oliver y estreno del *Himne a Mallorca*”, *Diario de Mallorca*, 11 d'agost de 1979.

Si –va contestar-li ell– si no et sap greu podries fer-me una camamil·la. Però no la facis bullir, només es-cal.da-de-ta.

I esmenussava les síl·labes per fer més expresiva l'exigència.

Així era l'Oliver que vaig conèixer: sensible, humà, de fortes conviccions morals, excessivament pulcre, amable, amb l'escalfor musical sempre a flor de pell, embruixat per les fantasies màgiques del seu cervell creador.

No era, evidentment, l'Oliver de les xifres, dels noms i dels premis.

I així vull recordar-lo sempre.”¹⁶

3. L'OBRA DEL MESTRE BARTOMEU OLIVER

A continuació es transcriuen algunes declaracions i textos publicats amb relació a l'obra d'aquest compositor.

3.1. El Aula de Música de la UIB cataloga la obra de Bartomeu Oliver

“Director de banda y compositor, su obra es poco conocida.

La partituroteca del Aula de Música de la UIB acaba de ampliar sus fondos con la llegada de un nuevo legado, partituras y documentos que pertenecieron al músico de Felanitx Bartomeu Oliver (1894 – 1988). Según Joan Company, director de la partituroteca, este maestro es uno de los músicos locales más olvidados.

Para Company ‘Oliver es un músico injustamente olvidado, que sufrió bastante soledad y celos en una Mallorca de antes de la guerra y de la postguerra en la que él era un individuo más adelantado y moderno que su entorno’. Oliver viajó en 1935 a París para perfeccionar sus estudios de composición con Paul Dukas en la Ecole Normale de Musique, centro en el que entonces recibió un homenaje, presidido por su maestro, y donde estrenó sus ‘Escenas incaicas opus 55 para dos pianos y orquesta’.

Graduado en el Cuerpo de Directores de Banda, por razones de subsistencia se dedicó a la música bandística, incluida la militar. También fue fundador de la Orquesta Filarmónica Balear en 1940, aunque su labor básica destaca como director, profesor y compositor con unas 200 obras ‘que ahora tenemos que empezar a catalogar’, comentó Company, quien añadió ‘hay mucho material suyo inédito por estrenar’. Entre los documentos y partituras llegados al Aula de Música se encuentran Obras sinfónicas, música para banda, conciertos para guitarra y orquesta y el guión de una ópera. De Oliver señala Company que se puede resituar en un nacionalismo musical que, como Samper, se inspiró y bebió de la música popular. Además le describe como un explorador de timbres, recursos armónicos y rítmicos que evidencian influencia francesa debido a su paso por París.

¹⁶ Joan Rai: “Semblança de n'Oliver”, revista *Cap Vermell*, juny de 1989, 8.

A pesar del desconocimiento que en la Isla existe de Oliver se han editado tres títulos suyos en la colección ‘La Nostra Música’ y la Federación de Bandas incluyó una de sus obras en su primer compacto.

No obstante, Company asegura que el acercamiento a la obra de Oliver, cuyo legado llegó a la UIB gracias a Bartomeu Massanet, director de la banda de Capdepera, ‘es una asignatura pendiente’.¹⁷

3.2. Noves composicions de Bartomeu Oliver

El Consell de Mallorca, en col·laboració amb la Universitat de les Illes, ha recuperat tres composicions del mestre Bartomeu Oliver, un dels grans compositors i un dels directors més prolífics de la nostra història. Els títols de les tres obres que s’han editat són *Estones jolives*, *Cançons de poda* i *Cala Agulla*.

La consellera de Cultura i Joventut del Consell de Mallorca, Maria Antònia Vadell, explicà que “les tres partitures s’inclouen en la col·lecció La Nostra Música. Una col·lecció que va néixer amb l’objectiu de promocionar els autors mallorquins i recuperar el nostre patrimoni musical. Aquesta recuperació s’ha fet a partir de versions rigoroses que evitin la distorsió de les composicions que pot provocar l’ús de fotocòpies, i que al mateix temps serveixi per protegir els drets d’autor del compositor”.

Per la seva banda, el director de la Coral Universitària, Joan Company, destacà que “la recuperació d’aquestes obres i la seva edició, per tal de posar-les a l’abast de totes les nostres bandes de música, és motiu de satisfacció”.¹⁸

3.3. El CIM recupera tres composiciones del maestro Bartomeu Oliver

“Con la edición de estas tres partituras de Bartomeu Oliver son ya 26 las composiciones recuperadas, entre ellas obras para coral, bandas de música o temas infantiles.

Las composiciones, una vez editadas, se distribuyen entre los colectivos del ambiente musical mallorquín y entre aquellas personas que lo soliciten.”¹⁹

De entre sus obras, además de las ya citadas, podríamos destacar: ‘Bressol d’espines’ (1954), cantata para coro y orquesta; ‘La visió’ (1966) i ‘Gorg Blau’ (1966), para coro; ‘Torrent de Pareis’, concierto para guitarra, coro y orquesta; ‘Encens i murta. Escenes de Festa Major’, para coro y orquesta; ‘L’oferta’, para banda; i ‘Sonadetes mallorquines’ para orquesta.²⁰

17 Mariana Díaz: “Música. El Aula de Música de la UIB cataloga la obra de Bartomeu Oliver – Director de banda y compositor, su obra es poco conocida”, *Última Hora*, “Cultura y Espectáculos”, dimarts 13 d’octubre de 1988, 66.

18 DdB. Palma: “Noves composicions de Bartomeu Oliver”, *Diari de Balears*, “Societat”, dissabte 22 d’abril del 2000, 39.

19 EFE: “El CIM recupera tres composiciones del maestro Bartomeu Oliver”, *Última Hora*, “Cultura y Espectáculos”, dissabte 22 d’abril de 2000, 54.

20 Escrit sense data de Joan Company Florit.

Después de señalar la obra 'Torrent de Pareis', hemos creído conveniente reproducir un pequeño escrito de otro gran músico mallorquín, que además tuvo unos lazos de amistad tanto por su parte, como la de sus padres con Bartomeu Oliver, se trata de nuestro amigo Gabriel Estarellas el cual ha querido contribuir con unas líneas de homenaje al maestro y amigo:

En 1965 mi padre adquirió una de mis primeras guitarras en la tienda de música que tenía el Mtro. Bartolomé Oliver en el centro de Palma. La guitarra estaba construida en Madrid por Conde Hermanos Esteso. Esta fue la primera ocasión en que tuve contacto con Don Bartolomé. La segunda fue a finales de los sesenta cuando hice la grabación de unas piezas para flauta y guitarra que él compuso especialmente para un documental que la televisión alemana realizó sobre Mallorca. Después de ganar el premio 'VIOTTP' en 1970 en el 'Concurso Internacional de Guitarra' en Italia tuve un contacto más directo con el Mtro. Oliver. Siempre acudía a mis conciertos que realizaba en Palma y en muchísimas ocasiones hablábamos de música y de su época como estudiante en París. Era una persona muy amena y de profundos y sólidos conocimientos musicales. Era un gran defensor y admirador de la técnica utilizada por Nicolai Rimsky-Korsakov en la instrumentación orquestal. Me decía que si Ravel orquestaba tan bien era debido a la influencia que tuvo de Rimsky-Korsakov, y tenía razón.

A mediados de los años setenta –puede que sea en 1974– le pedí que me escribiera un concierto para guitarra y orquesta y me contestó que estaría encantado en escribirmelo y dedicármelo. Se puso manos a la obra y de vez en cuando venía a casa de mis padres para enseñarme apuntes y esbozos del concierto que estaba componiendo, y yo, se los tocaba y hacía escuchar en mi guitarra. Me dijo que se llamaría 'Torrent de Pareis', Concierto para Guitarra Solista, Orquesta y Coro. Hasta entonces nadie en la historia de la guitarra había escrito una obra para guitarra y orquesta que incluyera también un coro. Bartolomé Oliver estaba escribiendo esta obra en los momentos que tenía disponibilidad para hacerlo. Pasaron los años y no supe nada más de esta obra. Pero recientemente tuve una grata sorpresa al comentarme Toni Mir que se había encontrado entre las partituras de Bartolomé Oliver una obra para Guitarra, Orquesta y Coro titulada 'Torrent de Pareis'.

Gracias a Irina Capriles y Toni Mir tengo una copia de esta obra. Se trata de la partitura orquestal con la guitarra solista y el coro. Esta obra necesita un cuidado estudio para ver si faltan hojas o que Bartolomé Oliver no llegó a terminar el concierto. Espero en un futuro no muy lejano tener la suficiente disponibilidad de tiempo para poner en orden esta partitura.

En mi opinión si Bartolomé Oliver es un 'olvidado' de nuestra cultura musical es gracias al injusto trato que hacemos algunas veces los mallorquines de los nuestros.

Gabriel Estarellas
(Madrid, agosto de 2016)"

3.4. *Sons de Mallorca*, suite núm. 3, op. 92

El catàleg general de Bartomeu Oliver consta de 373 registres, en què destaquen les obres per a orquestra simfònica, banda i simfonicocorals. Recopilador incansable de la música tradicional mallorquina, va utilitzar aquests motius melòdics en la seva extensa producció orquestral. Així passa a *Sons de Mallorca*, dedicada "a l'insigne Mestre Compositor: Director de l'Orquestra

Municipal de Barcelona n'Eduard Toldrà" i estrenada al Palau de la Música de Barcelona el 19 de març de 1950. Els trets fonamentals d'aquesta obra queden reflectits en la crítica musical apareguda al diari *Alicante Teatral*:

“sin concesiones a efectismos extranjerizantes, sin disonancias disparatadas y rebuscamientos rítmicos, dentro de una honradez clásica que tiene mucho de romántica y algo de impresionista, el compositor, dueño de las formas y su desarrollo, se vale de temas folklóricos, pero con tal habilidad que su obra estará libre de todo sabor localista y, por el contrario, impregnada del más europeo sinfonismo”.

Cada un dels quatre moviments d'aquesta obra està precedit per una breu poesia popular que marca el seu caràcter i al mateix temps serveix d'homenatge als distints pobles i costums que inspiren la composició. Aquest ús de textos per evocar imatges extramusicals emmarca l'obra en el gènere de música de programa i la converteix en un cicle que, entre els títols de cada moviment i les poesies elegides, cerca una imatge global de Mallorca sentida per Bartomeu Oliver. Aquí hi ha l'ideal romàntic que complementa el llenguatge harmònic utilitzat per l'autor.

Per al primer moviment, “S'Abourador”, Oliver escriu:

*Al rentador de sa Font
ses dones hi fan bugada
i, a s'hora que et sol se pon,
sa bisti hi és abeurada...*
(Corranda de Biniali)

En el segon moviment, “Es Sementer”, apunta:

*Des que vous ne sou anada
es parei i tot du dol,
i es pareé, estimada
ha romàs sense consol*
(Corranda popular mallorquina)

Diu a “Diada de Pasco”, tercer moviment:

*Sa panada ens heu de dar
molt grossa i ben atepida
i, si no l'heu beneida,
noltros menam s'escolà
i la mos beneirà...*
(Caramella de Pasqua sineuera)

Finalitza amb el quart moviment, “Sant Marçal”:

*Gigu-gigu Sant Marçal
està dins una garriga
i no pot menjar cap figa*

perque no té figueràl.
(Corranda felanitxera)

La vasta obra de Bartomeu Oliver està sense editar, esperant la mirada crítica de musicòlegs i estudiosos que s'interessin per un compositor erudit i no gaire conegut fora de les fronteres balears.²¹

3.5. Ressenyes i menciones aparegudes a la premsa

La Musa

- En el diari *La Última Hora* (Diario ilustrado de la noche, de formación, literario y artístico. Año XXXIV.- Núm. 11.219), amb data Palma de Mallorca, dissabte 13 d'agost de 1927, a la primera pàgina surten dues fotos, en una d'elles "Don Bartolomé Oliver, director de la Banda de Selva titulada 'La Musa'". L'altra està encapçalada amb el nom *LA MUSA*, amb el text: "Banda de música formada por jóvenes elementos del pueblo de Selva, que con su artística labor, lograda a fuerza de estudio, bajo la dirección del músico militar don Bartolomé Oliver, ha sabido conquistar uno de los primeros puestos entre las muchas bandas que existen en Mallorca".
- *Sóller*, 24 de setembre de 1927: "En la función de la Cruz Roja da un interesante concierto la banda de música 'La Musa' de Selva dirigida por don Bartolomé Oliver".²²

Goigs a Sant Bartomeu

- El dia 24 d'agost de 1930 fou un dia de festa, alegria i joia per als habitants del terme de la vicaria des Carritxó (Mallorca). El Senyor Rector de Felanitx, que en aquelles saons era mossèn Antoni Mora, beneí un nou retaule,²³ al qual havien dedicat uns goigs o himne, amb el títol de *Goigs a Sant Bartomeu* amb lletra de mossèn Bartomeu Guasp i música de Bartomeu Oliver.
- A la Col·lecció "La Sibil·la" (Mallorca) núm. 148 – 2ª edició: agost de 1996, va sortir publicat "Goigs al gloriós Sant Roc", patró de s'Alqueria Blanca (Mallorca)". De l'escrit *NOTA HISTÒRICA*, hem recollit unes línies, les quals creim interessants de cara a la biografia del nostre estimat mestre:

"L'Any Sant, 1950, foren escrits i publicats anònimament els *Goigs del gloriós Sant Roc, patró de l'Alqueria Blanca*, musicalitzats pel compositor Bartomeu Oliver i Martí, de Felanitx. L'autor del goigs era Jaume Bonet i Bonet, que després fou fundador de l'Institut 'Verbum Dei'. El mateix any foren cantats i des de llavors d'una manera continuada es canten el dia de la festa."²⁴

21 Capriles, Irina: *Sons de Mallorca. Suite núm. 3 Op. 93. Bartomeu Oliver Martí...*, 2008.

22 Retall extret del diari *Sóller*.

23 Pep Grimalt i Vidal: *Notes històriques SANT BARTOMEU D'ES CARRITXÓ*, Col·lecció "Coses Nostres". *Es Carritxó*, festa de Sant Antoni Abat, 1985.

24 Miquel Pons i Bonet: "Goigs al gloriós Sant Roc, patró de s'Alqueria Blanca", Col·lecció "La Sibil·la" (Mallorca), núm. 148 – 2ª edició, Imprenta Pizà – Tiziano, 43 – Palma, agost de 1996.

Sons de Mallorca

- “El primer concierto por la orquesta de Cámara de Mallorca, dado ayer en la Sala Astoria, fue un verdadero éxito. Del director señor Oliver se estrenó una ‘Suite’ titulada ‘*Sons de Mallorca*’”.²⁵
- “La Orquesta Ciudad de Palma, que por cierto sigue diezmada en sus cuerdas de cellos y contrabajos, tuvo, en su concierto de turno, un entrañable protagonista como compositor: El maestro Oliver, con quien tantas veces, en los tiempos heroicos de nuestra ex-Sinfónica de Mallorca, luchara a brazo partido desde el pódium intentando de todas todas hacerla sobrevivir. Bartolomé Oliver, pues, hoy ya envuelto en canas, en su vejez gloriosa, y todavía su frente altiva, como queriendo desafiar el tiempo junto a su música inmortal, sería quien pronunciara, a través del pentagrama, el primer capítulo del programa: “Sons de Mallorca”, sobre cuyo posible estreno, yo, si fuera Julio Ribelles, encariñado para que así fuera, no me atrevería a aferrarme en sus trece. Pero sea o no estreno, la verdad es que disfrutamos oyendo y paladeando una sucesión de temas mallorquines, expuestos con amor y coraje sobre la partitura. ¡Qué relevante orquestador era el maestro Oliver! ¡Lástima que nuestra orquesta no la sacara a relucir con la brillantez y el contraste que la obra requería! Aun así, la suite se dejó oír, encuadrada poéticamente por la savia popular, cantada y aireada por nuestros payeses, entre xeremies, flaviols y esquilas de ganado. Por desgracia, Bartolomé Oliver no pudo percibir personalmente el aplauso del auditorio, a pesar de ser reclamado con insistencia por Julio Ribelles. Sirvan estas líneas de cauce hacia su hogar, en el que descansa soñando quien empuñara, con sus ojos y pelambrera fuera de quicio, la antigua agrupación sinfónica de Mallorca”.²⁶

Toccata litúrgica en sol mayor

El dilluns 18 de gener de 1971 a les 19.30 hores, a l’Auditori de Palma es va celebrar un concert per la Banda de Música del Cuerpo de la Policía Municipal de Palma de Mallorca. Hem volgut recollir l’escrit del *Diario de Mallorca*, que porta el següent títol: “Brillante concierto de la Banda Municipal”.

“Las Fiestas de San Sebastián, por expreso deseo del Ayuntamiento, se han visto este año investidas por una velada musical a cargo de la Banda de Música de la Policía Municipal.

En el concierto del lunes pasado, el programa ofrecía además de un generoso ejemplo de variedad y calidad en el repertorio, un doble aliciente: la primera audición por la Banda de las tres danzas valencianas de Blanquer, y el estreno de la *Toccata litúrgica en sol mayor*, del Maestro Oliver (¿les dice algo este nombre? ¡a que sí!).

En honor a la verdad, el primer aliciente, sin restarle en algunas ocasiones inquietud y claridad expositiva (y en otras empeño en crear dificultad artificiosamente) dejó

²⁵ Hemeroteca: “50 años, 22 abril 1941”, *Correo de Mallorca. Diario de Mallorca*, Palma, dilluns 22 d’abril de 1991.

²⁶ Aguiló de Cáceres: “La Orquesta Ciudad de Palma en el Auditorium; El maestro Oliver, recordado y aplaudido”, *Diario de Mallorca*, 14 de novembre de 1981.

paso, sin posible objeción, a la obra del Maestro Oliver, quien, por cierto, a sus setenta y siete años, se mueve y pienso como un jabato.

La partitura de Bartolomé Oliver, dividida en cuatro movimientos, sigue, no obstante la presencia valiente y brillante en sus páginas de una discusión inarmónica –serial en breves momentos– una línea plenamente trazada sobre una base litúrgica, mejor diríamos, gregoriana. El tiempo de fuga, presentado en la obra, fugazmente –valga el juego de palabras– es hábilmente asumido por el discurso libre en que el compositor ejerce toda su incisiva influencia, sin retóricas, ni amilanamientos.

Nos complació, sinceramente, ver sobre el atril de un conjunto instrumental, una obra del Mtro. Oliver, tantos años marginado –ignoramos el por qué– del oyente mallorquín. La obra, por sus características y por su interpretación, fue largamente aplaudida. Y su autor, requerido desde el proscenio. Enhorabuena”.²⁷

Un himno para el cincuenta aniversario de la muerte de MN. Miguel Costa y Llobera

“El distinguido e inspirado Maestro y compositor D. Bartolomé Oliver–Martin es el autor del ‘Himne del cinquantenari de la mort de Mn. Miquel Costa i Llobera’ que, con letra de Miguel Bota Totxo, ha de ser estrenado en Pollensa por la Banda de la Policía Municipal del Ayuntamiento de Palma de Mallorca, que dirige el Maestro D. Julio Ribelles”.²⁸

Escena Incaica

“El lunes, 19 de febrero de 1979 en el Auditórium de Palma, la ‘Orquesta Ciudad de Palma’, bajo la dirección de Julio Ribelles, estrena la obra Escena Incaica del maestro B. Oliver.

La imprenta mediterránea señoreó parte del programa, ofrecido en el Auditórium, por la Orquesta Ciudad de Palma, bajo la dirección de Julio Ribelles. Y dentro la parte luminosa de Levante, destacaría, en primer lugar, ‘Escena Incaica’, del que fuera director de la Orquesta Sinfónica de Mallorca, y antes de que Eaktay Ahn tuviera acceso definitivo a la batuta. El ‘Maestro Oliver’, cuya entrega juvenil por la música es auténtica y digna de la admiración de sus numerosos amigos y profesionales, ha sido, por entusiasmo y espíritu hacia la composición, merecedor de una atención especial. ‘Escena Incaica’, compuesta para dos pianos en Inca (aunque el ‘leit-motiv’ escape a muchas leguas del próspero enclave mallorquín) fue, por indicación cordial de Paul Dukas, amigo del compositor isleño, trascrita para orquesta e inspirada, como en su versión pianística, por el tema incaico, exactamente una leyenda del Perú.

La obra es densa, extensa y, en ocasiones, sorprendente, a pesar de ser el factor sorpresa todo un aliciente en la música de Tomeu Oliver. Tanto la composición como la interpretación que se hiciera de la misma, cosechó sinceros aplausos. De

²⁷ Aguiló de Cáceres: “Brillante concierto de la Banda Municipal”; *Diario de Mallorca*, 20/01/1971, 14.

²⁸ Música: “Un himno para el cincuenta aniversario de la muerte de MN. Miguel Costa y Llobera”, *Baleares*, 6/2/1972.

todas formas, me agradaría conocer su versión pianística, en la que, suponemos, la concreción y la ágil inspiración del músico aflorarían en su justo lugar”.²⁹

La Glória d'es Barracar

“Petra.- Hoy se cumple el doscientos sesenta y seis aniversario desde aquel otro veinticuatro de noviembre de 1713 en que nació en esta localidad Miguel José Serra Ferrer quien pasaría a la posteridad con nombre de Fray Junípero Serra y el calificativo de ‘Apóstol de California’.

Para celebrar tal acontecimiento esta previsto entre los muchos actos a celebrar el estreno de un nuevo himno juniperiano: ‘La Glória d'es Barracar’, musicado por Bartolomé Oliver sobre letra de Sebastián Rubí.³⁰

Con motivo del 266 aniversario del nacimiento de Fray Junípero, la Coral que lleva su nombre estrenó el canto titulado LA GLORIA DES BARRACAR, a 4 voces mixtas, musicado por el Maestro Oliver, ex Director de la Orquesta Sinfónica de Palma y benemérito compositor. Aunque había prometido al P. Pedro, para estímulo de los componentes del Coro, su presencia en el estreno, sus bien cumplidos 85 años no le permitían ni aconsejaban tal desplazamiento en aquella hora para él tan intempestiva.

Sin embargo su presencia moral no sólo no faltó, sino que estuvieron presentes en su nombre y representación suya, dos de sus hijos, también músicos como su padre, Sigfrido y David y la esposa de éste, Doña Natividad García. De paso hay que subrayar que los otros dos vástagos, César y Benjamín, son también profesionales de la música. El Conjunto ‘Los Oliver’s’ ha sido célebre durante mucho tiempo en la isla.

Hasta aquí la noticia resultaría asaz intrascendente. Lo notorio del caso es lo que sigue. Si es verdad aquello de que por el hilo se saca el ovillo, podemos también afirmar que por unas meras notas musicales se ha desvelado una serie de relaciones humanas y juniperianas jamás soñadas, y que vienen ahora como anillo al dedo a completar el acontecimiento musical que nos ocupa.

Cuando David y su esposa regresaron a Palma, después de asistir al Concierto, se apresuraron a comunicar a los Señores Oliver lo que habían visto, oído y disfrutado con motivo del estreno en cuestión. El otro hermano, Sigfrido, había tenido la feliz idea de grabar en cinta magnetofónica todo el Concierto, para que sus padres pudiesen escucharlo a su vez. Salvo unas pequeñas observaciones, el autor de la música tuvo palabras de felicitación por el esfuerzo que supuso por parte de los cantores al atreverse a interpretar una pieza que encierra no pocas dificultades, como casi todas las composiciones de nuestro eximio Compositor, siempre esmaltadas de

²⁹ En el Auditorium: “Concierto de Trámite de la Orquesta Ciudad de Palma”, *Diario de Mallorca*, 21/2/1979, 36.

³⁰ Llorenç Riera: “Nueva conmemoración del nacimiento de Junípero Serra”, *Diario de Mallorca*, 24/11/79, 20.

atinadas disonancias. No en vano decía un Profesor de la Orquesta Sinfónica de la Ciudad de Palma, refiriéndose a la obra del mismo autor titulada INCAICA, estrenada hace unos meses ‘Se ve que el autor no tenía que tocar esto’.

Con la satisfacción propia de una esposa que admira y alienta a su marido, como la del autor del famoso CONCIERTO DE ARANJUEZ, doña Bárbara Sancho Alcina llamó enseguida por teléfono a su hijo primogénito, llamado nada menos que Benjamín, para comunicarle la feliz noticia. La alegría y el gozo son comunicativos.

Desde Málaga, donde reside, dedicado también a la música, escuchó con agrado a su madre, y al oír el nombre del Padre Serra la interrumpió y le dijo: ‘Oye, mamá, precisamente cuando yo estuve en la Base Norteamericana de Guantánamo (Cuba) dando conciertos, tuve también una gran satisfacción a propósito de Fray Junípero. Desde Cuba fui a Washington con un grupo de marines para hacer unas galas en la populosa ciudad yanqui. Como no todo era tocar el piano, mis acompañantes y anfitriones quisieron que visitase la gran urbe. Me llevaron, naturalmente, a visitar el Capitolio famoso y cual no fue mi sorpresa al divisar la estatua de mi paisano con esta leyenda a sus pies: P. JUNIPERO SERRA, FUNDADOR DE CALIFORNIA, en la Galería de los fundadores de los distintos estados de USA. No pude disimular mi satisfacción y mi sorpresa, cosa que advirtieron mis compañeros y me preguntaron qué era lo que me había ocurrido. Al comentarles que yo, no sólo era mallorquín como el *Father Serra*, sino que había nacido en Inca, no lejos de Petra, rompieron en aplausos y me colmaron de felicitaciones y abrazos’.

Esperamos, y así lo pedimos a nuestro Venerable Padre Serra, que prolongue la vida y aumente la salud a Don Bartolomé Oliver Martín, para que a sus doscientas y pico de obras musicales pueda añadir aún muchas más, sin olvidarse de nuestra Coral juniperiana, que ya le cuenta entre el número de sus bienhechores. ‘Moltes gràcies, Don Bartomeu, i enhorabona’³¹.

L'Himne de l'Escola de Música “Pare Aulí”

Al diari *Felanitx* núm. 2.622 de data 12.11.1988, pàgina 6, va sortir publicat l'*Himne de l'Escola de Música “Pare Aulí”*, amb el següent escrit.

“Lletra de Mn. Bartomeu Barceló i música del també felanitxer Bartomeu Oliver Martí, qui va morir el passat dia 24 de maig i va dirigir l'Escola de Música i la Banda de Felanitx de 1945 a 1950.”

Barcarola núm. 1 titulada “Cala-Guya”

Una primera semblança sobre l'obra de Bartomeu Oliver apareix a la comunicació presentada el 1998 en el marc del V Simpòsium i Jornades Internacional de l'Orgue Històric de les Balears i la V Trobada de Documentalistes realitzada per Joan Company, director de la Partituroteca

³¹ Sebastián Rubí Darder: “A propósito de un canto al Padre Serra”, *Apóstol y Civilizador*, 66, 1980, 13-14.

de la UIB, amb la col·laboració de Xavier Font i Maria A. Melis.³² D'ella per interessant hem recollit una de les notes, exactament la núm. 7.- Cala Guya, Barcarola núm. 1. Obra dedicada "Al Magnífic Ajuntament de Capdepera" i composta el 1921; ve encapçalada per la següent dedicatòria:

"Esta Barcarola n° 1 titulada 'Cala-Guya', escrita el año 1921, la dedico al Magnífico Ayuntamiento de Capdepera por el cariño que siento hacia su pueblo.

En una de tantas veces que me desplazé a este noble pueblo, con motivo de efectuar visitas a la gentil Bárbara de Son Pocapaya, mi esposa, hija de l'amo en Mateu Bielons, aprovechamos la magnífica diada y nos dirigimos a 'Cala Guya'.

Sentados en el 'Menut Gros', bajo los pinares, contemplamos las bellezas de aquel paraje maravilloso, perfumado por el aroma de las flores de 'Romaní' y 'Camamil·la'. Las cristalinas aguas de la grandiosa playa, nos hacia gozar de admiración, y, vislumbrando en el horizonte la silueta blanca de 'Ciutadella', que daba la sensación de que estabamos disfrutando de un espectáculo espiritual.

Este panorama, me inspiró una canción marinera de la cual nació la Barcarola n° 1 'Cala-Guya'. Obra de carácter romántico, que consta de un Andante en La menor, sistema 'Vou-veri-vou', muy sentimental, que sirvió para adormecer a nuestros hijos, con texto popular 'Horabaixa post el sol', y un Allegro en La mayor, que es el despertar de un sueño dorado, respirando aires perfumados de flores silvestres y altos pinares, acariciado por la brisa del mar.

Afectuosamnte
'Firma de Bartomeu Oliver i Martín'.

Esta obra la estrenó la Banda de Capdepera, dirigida por el Director D. Bartolomé Massanet Nebot, el año 1947".³³

Cicle de Concerts octubre-desembre 1998

Segons programa de l'Ajuntament de Palma amb referència al CICLE DE CONCERTS OCTUBRE-DESEMBRE 1998, oferts al Teatre Principal a les 12 h per la Banda Municipal de Música de Palma i dirigida per Daniel Martínez Marín, hem pogut comprovar que el Concert núm. 4 (22-11-1998) estava dedicat al compositor mallorquí Bartomeu Oliver Martí, i en la I part s'interpretaren 3 de les seves obres en primera audició. Aquestes van ser: *Cançó de març*, *Moments enigmàtics* i *Suliar*. Els concerts es van celebrar amb la col·laboració del Consell de Mallorca.

4. ENTREVISTES

³² Joan Company, Xavier Font, i Maria A. Melis: *Aproximació a l'obra de Bartomeu Oliver...*, 1998, 300.

³³ Joan Company, Xavier Font, i Maria A. Melis: *Aproximació a l'obra de Bartomeu Oliver...*, 1998, 300.

4.1. Bartolomé Oliver habla para el “Felanitx” (1946)

“Siempre dentro del mundo musical, son múltiples las actividades del inspirado compositor y actual director de nuestra Banda Municipal, nuestro paisano Bartolomé Oliver.

Mi entrañable amigo, ha accedido amablemente a dedicarme unos momentos para contestar unas preguntas para el FELANITX. Además de artista, es un hombre inteligente, de charla amena, interesante...

- ¿de los autores clásicos cuál cree mejor formado?
- Bach, pilar del arte musical, que vivió entre los siglos XVII y XVIII, alcanzó su punto culminante. Compuso: Oratorios, Sonatas, Preludios, Suites, Fugas, Tocatas, Corales, Fantasías, etc. Etc. El español Vitoria, el gran polifonista de su época. Beethoven que terminó con el clasicismo para dar paso a la nueva era del Romanticismo, Chopín, Méndelson, Schubert, Wagner ...
- ¿Concepto de la música actual?
- La música sinfónica moderna es la acuarela con vivos colores que describe la gama de la naturaleza y descubre la sensibilidad y competencia del genio ...
- ¿De los músicos contemporáneos, cual le gusta más?
- Debussy, el colorista de la música y Stravinski de los extranjeros. Turina y Falla de los españoles.
- ¿Ha compuesto muchas obras?
- Ciento veinte y dos.
- ¿Temas preferidos?
- Los incomprensibles, los que están envueltos en el misterio...
- ¿Sistema de componer?
- Naciendo de la nada, va tomando forma en mi fantasía la imagen.
- ¿Su primera obra?
- Una plegaria para trío.
- ¿Y la última?
- ‘L’Ambruix’, concierto para piano y gran orquesta.
- ¿La música, está en auge o en decadencia?
- La cultura musical en los pueblos del mundo, se va desarrollando considerablemente, siendo ya una necesidad; pero músicos, el trastorno actual del mundo ha paralizado la formación de genios. Los hay, pero pocos.
- ¿A qué se debe que la Orquesta Filarmónica de Palma esté adormecida?
- Por falta de ayuda económica, la principal causa, y además falta la convicción por parte de los elementos que la forman. Sería muy difícil en Palma despertar la Orquesta de su letargo.
- ¿Cómo ha sido posible que la Banda Filarmónica de Porreras en tan poco tiempo consiguiera los lauros que con tanto orgullo ostenta?
- Dijo Jesús: ‘¿Tienes fe en mí?’ El milagro está hecho. Cuando los elementos están convencidos que la dirección es competente, está es poseída de un poder moral y musical en sobremanera, capaz de crear del conjunto, instrumentos misteriosos que obedecen ciegamente a la mágica varita. Además nos sobró la ayuda económica de todo el pueblo.
- ¿Cree Ud. que nuestra banda podrá ocupar el puesto que le corresponde?
- Veo el grado de cultura de este pueblo tan querido por mí, está en la vanguardia.

Claro, tiene la primera Autoridad que es un verdadero Alcalde que va llevando a cabo toda empresa a favor de nuestra Patria Chica y está convencido que un pueblo sin Banda de música u Orquesta, es falto de espiritualidad.

- Para fomentar la enseñanza es necesaria la formación de elementos nuevos, base primordial y, claro, esto depende exclusivamente de nuestras autoridades y de su posible, de los verdaderamente amantes de la cultura que Felanitx tiene su templo con el Centro de Arte y Cultura, que sin escatimar sacrificios ha emprendido un noble camino de realidades artísticas y culturales, llevando al espíritu fatigado por la mecánica tarea burocrática y la monótona labor manual, el vivo aliento, el espíritu al estímulo del arte.
- Como directivo de dicha entidad, puedo decirle que son estos nuestros deseos, y que por nuestra parte haremos lo humanamente posible para el resurgimiento del arte y la cultura en sus diferentes ramas. De haber tenido una ayuda económica, hubiéramos hecho una escuela musical para la formación de los nuevos artistas de este divino arte.
- ¡Una Escuela Municipal!...
- Sólo los grandes pueblos la poseen y estoy seguro que Felanitx puede tenerla también, ya que nuestro Alcalde está dispuesto, según sus propias manifestaciones, de proteger todo lo que redunde en bien de la Cultura y de nuestra Ciudad.
- ¿Qué opina de la marcha ‘*In Memoriam*’ de su alumno y paisano, Onofre Prohens?
- En primer lugar muy inspirada y muy bien armonizada. Se conoce que sus primeros profesores, entre ellos el llorado Rdo. Vich, supieron formarle básicamente y no dudo que sus dotes naturales y su incansable estudio le convertirán en un maestro de la música.
- Al pedirle sobre el Folklore, me habla con apasionada ecuanimidad; pero es tema este tan largo que ha creído más conveniente dejarlo para otro día.
- Desde aquí, nuestro homenaje al músico insigne”.³⁴

4.2. Diganos Ud. algo (1971)

“En la trastienda de su establecimiento, su ‘sancta·santorum’, el maestro Oliver Martin, don Bartolomé, iba aunando corcheas, fusas y semifusas en los cinco raíles del pentagrama. Debían ser las diez de la mañana.

- ¿Desde cuándo está escribiendo música?
- Desde las seis, como todos los días.
- ¿Y a qué hora se acuesta?
- Muy pronto... A veces a las nueve ya estoy en cama... Si pasa algo importante en la televisión, vienen y me avisan.
- ¿Duerme de un tirón?
- De un tirón.
- ¿Obras estrenadas?
- ‘Cançó de Mar’ y ‘Cançoneta’, por la Capella Clásica; ‘La Fira’. Rapsodia Mallorquina, Escena Arcaica, ‘La Llantia’, ‘Mater Teresia’. Marcha Militar, ‘Súliar’ Himno a Felanitx, Son de Mallorca, en el Palacio de la Música de Barcelona; ‘Himne a Mallorca’ y ‘Dins el silenci’... Mi producción no baja de las doscientas obras

³⁴ Por MAIMÓ: “Bartolomé Oliver habla para el “Felanitx”, *Felanitx. Semanario de intereses locales*; any X. Redacció i administració: Editorial Ramón Llull, telèfon 101, dissabte 4 maig de 1946. Núm. 429.

sinfónicas y corales.

- Y las que vendrán... ¿Se ha portado bien la crítica con usted?
- Magníficamente bien... Vea usted mismo estos comentarios de la prensa de Barcelona, con motivo de mi estreno en aquella ciudad.
- Ciertamente son excelentes... ¿Qué tal interpretó su obra de ambiente monacal, inspirada en Lluc, la Banda de la Policía Municipal?
- Mi 'Tocata Litúrgica en Sol Mayor', fue interpretada tal y como yo quería y suponía... El maestro Ribelles es completo... Le confié la obra y le dije: 'Como si fuera tuya'.
- ¿Qué prepara ahora?
- Preparo una obra dedicada a la Pasión del Señor, para la Orquesta Nacional de Radio y Televisión Española... Es para orquesta y coral para ocho voces... Se titulará 'I.N.R.I.'... Título fuerte ¿no le parece?
- En contrapunto, cuénteme una anécdota graciosa de su vida artística.
- En la antigua Plaza de Toros de Palma, hace mucho se celebró un concurso de bandas. En aquel tiempo existía una tremenda rivalidad como antiguamente también entre el Mallorca y el Atlético Baleares... Mi banda, la que yo dirigía, la de Selva, ganó el primer premio, pero tuve que refugiarme en los chiqueros porque querían matarme.
- Mal lo debió pasar usted, porque los enchiquerados, y perdone el forzado simil... 'Son los que van a morir'".³⁵

4.3. Mestre Bartomeu Oliver, tota una vida amb música (1981)

"Feia temps que anava endarrer de tenir una conversa amb el músic felanitxer, Mestre Bartomeu Oliver, degà dels musics mallorquins i hereu de tota la tradició musical mallorquina. Els dies i els anys passaven i jo no gosava intentar l'enquante amb el músic. La seva edat i categoria de mestre m'imposava i eren obstacles que creia insalvables. En veritat m'equivocava, anava errat de comptes i la prova ho demostra. Dit i fet i sens pensar-m'ho molt vaig entrar a la Casa Oliver, del carrer dels Hostals, on David Oliver, fill del músic i músic, m'aplanaria tots els camins. Passaren els dies de fred, els dies de primavera tardana i quan el sol encalientia una mica concertàrem l'entrevista per un de capvespre.

El Mestre Oliver viu al carrer de l'Arxiduc Lluís Salvador, tot just abans d'arribar a l'obelisc –la gent l'anomena Plaça d'Es Supositori– si hi anam del tren o les avingudes.

El Mestre Oliver, de parla agradable, és tot un senyor, amb una memoria prodigiosa, amb idees clares i una llengua ben estillada. Una impertinent malaltia l'impedeix compondre noves peces encara que les seves mans de dits afilats tenen el gest de manejar la batuta o tocar un piano imaginari. Des del primer moment vaig adonar-me de la seva ordenació mental. En comptades excepcions fou necessari l'ajut del seu fill David per a proporcionar-li alguna publicació, notes escrites, alguna partitura, catàlegs, fotografies...

I prest posàrem fil a l'agulla. Començàrem el diàleg:

³⁵ Caldentey: Díganos Ud. Algo. "El Maestro Bartolomé Oliver. Le confié mi obra y le dije: 'Como si fuera tuya'"; *Baleares*, 23-2-1971, 8.

- Vosté als 87 anys representa una certa música a Mallorca. S'ha dit que és el continuador de la línia del nacionalisme mallorquí, continuador del mestre Antoni Noguera. Que hi diu? D'on arranca la seva música?
- De Noguera! Si, continuador de Noguera. Cap els 20-22 vaig deixar la línia folklòrica per anar cap a la creació.
- D'on procedeixen Noguera, mossèn Andreu Pont, Mossèn Thomàs. La música a Mallorca, quines arrels té, catalanes, europees, pròpies de Mallorca?
- En Noguera no record que tengués influència de ningú. No crec què procedís d'En Torres. Mossèn Tomàs s'introduí dins el folklòre i després es desvià cap el compositors europeus com Paul Dukas. Les arrels de la música mallorquina són àrabs, especialment, en composicions de feina on hi ha una riquesa inmillorable. Manco les arrels catalanes i europees.
- I dels compositors mallorquins de fa poc quins destacaria?
- Dels morts Thomàs, Torrandell, Baltasar Samper... Vius Mas Porcel i el Pare Martorell dins la música religiosa.
- Vosté ha estat molt relacionat amb les bandes de música d'Inca, Selva, Porreres, Felanitx de Lloret i potser alguna més. Pertany al 'Cuerpo de Directores de las Bandas Municipales Civiles'. Quina labor es podia realitzar amb les bandes? Eren sols unes bandes per a les festes majors, per encalenticar els partits polítics, per anar a les processons o per què?
- Hi ha un factor econòmic d'Ajuntament. No pujaven músics i els que hi havia, era perquè la música les agradava i quasi no cobraven. Ses bandes eren incompletes, Jo hi havia d'afegir de sa meua butxaca. 'La Musa' de Selva era feta meua i no es podia promocionar. A Porreres, l'any 1945, sa banda entera cobrava 2500 pessetes per tot l'any. Jo tenia un sou particular de don Miquel Rosselló, d'Es Cans –d'Es Canódro– de 300 pessetes mensuals. Gràcies a ells sa banda encara existeix. A porreres era es temps de ses bregues entre Santa Cicià y La Filarmònica. Amb Sa Filarmònica guanyàrem dos primers premis.
- Quins records té de Felanitx? I quines relacions musicals?
- No hi he tornat a viure. L'any 1946 hi vaig anar a organitzar sa banda. Vaig parlar amb es batle Obrador –Es batle Pelat– de la necessitat de crear una Escola de música. A la vegada que duia Porreres duia Felanitx.
- Com era Felanitx, musicalment parlant? Músics felanitxers?
- Poca cosa. Felanitx no ha estat mai filarmònic. És lamentable però és així. Lo bo és que sempre ha tengut banda. Perdura el record del Pare Aulí.
- Ha musicalitzat cap tema de Felanitx?
- Si. Una variació sobre Sant Marçal a la suite Sons de Mallorca, nº 3, estrenada a Barcelona, a 1950, i composta a Felanitx, a n'Es Molí Nou. La casa d'es carrer de Sant Miquel, nº 2, la comprà n'Estopoll.
- Després dels anys de la guerra començarem l'etapa que dura fins a 1975. El mestre Oliver Martí aconsegueix una labor constant: El 42, per l'Oquesta de València i la Coral de la Catedral s'estrena la cantata Mater Tesia, a quatre veus i orquestra, que dirigí el Maestro Izquierdo i la Coral dirigida pel mestre Sansaloni. El 44, es designat pel claustre de professors del Conservatori, membre del tribunal per adjudicar els alumnes de piano i violí. El 46 estrena Marcha Militar, nº 1 i Suliar (Arabesca) i l'Himne a l'Escola de Música de Felanitx (Escola de Música Pare Aulí). El 50 a Porreres s'estrena Himne al monument al Bisbe Campins. El 56 a Sa Pobla membre del jurat per a proveir la plaça de professor de l'Escola de Música de nova creació.

El, 65 el President dels Festivals de Pollença l'anomena membre del tribunal del 'Certamen de composició Miquel Capllonch'. El 67 la 'Coral de Lluc' li estrena Déu vos salve Maria, a quatre veus mixtes, Himne a Mallorca, a quatre veus mixtes i orgue, i Dins el silenci (Motet), a quatre veus mixtes. El 69, l'Ajuntament de Llucmajor l'anomena del jurat del 'Certamen de composició musical' en commemoració del centenari del naixement de Maria Antònia Salvà. El 70, a Pollença estrena l'Himne al monument de Costa i Llobera. El 74, 24 d'abril, el Mestre Antoni Matheu estrena Tocata epitalàmica, per orgue, organitzat per 'Juventudes Musicales'.

- Vostè és l'autor de més de docents composicions, segons diuen. De quines serva millor record i salvaria del foc?
- Simfonia N° 4, L'embruix, lletra i música meva. Epílogo, Festi de la mort, 1937, data de l'òbit d'En Tomeu Gayà, Es Vicari Moix. Dances salvatges...
- Quina relació va tenir amb la Capella Clàssica? Va conèixer a Falla? S'ha interessat per la música popular?
- Sa Capella Clàssica Va cantar tres composicions meves: Cançó de març, lletra de Colom, Cançoneta, lletra de mossèn Thomàs, i Bressol d'espines, lletra de mossèn Miquel Costa. No vaig tractar en Falla perquè en Thomàs el tenia gelós. En quant a la música popular, l'amic Baltasar Samper, em va fer una suggerència 'No s'afiqui massa en folklore que llavors no en sabrà sortir'. Quan Samper venia a Inca jo anava esperar-lo a l'estació d'es tren.
- Bartomeu Oliver d'adolescent coneix l'Argentina. Barcelona la coneix per motius musicals i viatge a Madrid sens tenir res a veure amb la música. El 1935 el trobam a París.
- Em va induir anar a París mossèn Tomás que hi havia anat abans. Ell mateix va escriure a Paul Dukas. Per a l'ingrés a l'École Normale de Musique necessitava una 'Carte d'élève' que signà el mateix Dukas després de ses meves interpretacions Canço de març, Caragol treu banya. 'Aquesta basta per a l'ingrés' va dir Dukas, i Incaica. Se veu que li va agradar perquè em va dir perquè no l'orquestrava i ho vaig fer baix la seva direcció. 'Se ven los indios bailar', va dir en francès.
- Homenatges, discs, darreres composicions. Vivència musical...
- Homenatges no massa, ho cregui. Un a Porreres, un a Felanitx amb motiu de s'èxit de Sons de Mallorca. A Inca un sopar mallorquí on hi acudiren ses autoritats civil i militars. A un disc d'ABTA, 1973, hi tenc Parado de Selva. Sa darrera composició es sa d'UNICEF, 1979, amb lletra de Miquel Bota Totxo. En Bota va enviar al Papa la composició Nadal i el Papa la va beneir. Record una vivència que m'impresionà. Per a compondre La llàntia del sagrari, arranjada al Puig de Pollença, lletra del Hermano de La Salle, Gabriel Pou, em vaig quedar dins l'església tota sa nit per veure la llàntia quina claror feia. I en feia com si es sol no hagués entrat. El mestre Agustí Alaman l'estrenà a València. A Lluc m'estrenaren Dins un claper, d'En Costa. A Petra, el 78, Himné a Frai Juniper Serra. L'any 1979, 'l'Orquesta Ciudad de Palma' va estrenar Escena Incaica, Op. 55, dirigida per Julio Ribelles. Per amistad amb Raul, un incaic, va néixer aquesta composició. En Ribelles m'ha d'estrenar Sons de Mallorca, que es va suspendre quan el Congrés d'UCD.

El diàleg s'allargà i s'allargà. A més de les paraules el testimoni d'una entrega a la música patent a programes, catàlegs, retalls de premsa, trofeus, retrats i darrera el Mestre Oliver un retrat a l'oli de Dionís Bennàssar quan el músic componia el *Festí de la mort*. Els arbres del carrer afuen les fulles novelles pels vidres del balcó. El piano, que assisteix al diàleg, reste mut i, segur,

enyoradís del cor i les mans que compongueren i autointerpretaven tants de poemes religiosos i pagans, llegendes, tocatges, arabesques, suites, barcaroles, plegàries, ofertoris, epílogs, elegies, corals, motets, cançons, himnes, dances, preludis, simfonies, marxes militars, salves, ave maries, misses, òperes, ondines, sonadetes, cànons, rapsòdies, cançons populars del folklòre mallorquí, pantomines, escenes de ball, fantasies... Tota una vida amb música.

M'hagués agradat escoltar unes notes del Mestre Bartomeu Oliver però no era possible. El vaig deixar amb tot el seu senyoriu i la seva cordialitat.”³⁶

5. CONCLUSIONS

Consideram el mestre Bartomeu Oliver una figura destacada i exemplar dedicada a l'ensenyament, a la formació d'agrupacions musicals (bandes) i a la producció de música (composicions) per a elles, motiu pel qual hem volgut presentar la valoració que diversos intel·lectuals han fet als mitjans de comunicació vers la seva figura i tasca professional mitjançant les entrevistes i referències a la seva obra que hem pogut compilar. El propòsit és reivindicar una vegada més el valor de la seva feina.

6. BIBLIOGRAFIA

- 1 Aguiló de Cáceres, “La Orquesta Ciudad de Palma en el Auditorium; El maestro Oliver, recordado y aplaudido”, *Diario de Mallorca*, 14 de novembre de 1981.
- 2 Aulí i Ginard, Antoni; Garau i Moranta, Bartomeu, “Els nostres compositors BARTOMEU OLIVER (1894-1988)”, *Faristol. Revista de la Federació Balear de Bandes de Música i Associacions Musicals*, núm. 2, juliol de 2000, 16-17.
- 3 Bover i Pujol, Jaume; Parets i Serra, Joan, *Apunts sobre el fet musical a Felanitx*, 1986, 36.
- 4 Bover i Pujol, Jaume; Parets i Serra, Joan, *Balearica-2. Música impresa. Bibliografia de la música impresa de compositors, de tema balear o editada a les Illes Balears. 1506-1996*, Consell de Mallorca, 2002.
- 5 Caldentey, Díganos Ud. Algo: “El Maestro Bartolomé Oliver. ‘Le confié mi obra y le dije: ‘Como si fuera tuya’”, *Baleares*, 23/2/1971, 8.
- 6 Capriles, Irina, *Sons de Mallorca. Suite núm. 3 Op. 93. Bartomeu Oliver Martí*. “La nostra música”, 29, edició: Caixa Catalunya. Obra Social, Consell de Mallorca, Departament de Cultura i Patrimoni, UIB, 2008.
- 7 Company, Joan i col·laboradors, Font, Xavier i Melis, Maria A., “Aproximació a l'obra de Bartomeu Oliver Martí”, *V Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears i V Trobada de Documentalistes Musicals*, Pollença, 1998.
- 8 DdB. Palma, “Noves composicions de Bartomeu Oliver”, *Diari de Balears*, “Societat”, dissabte 22 d'abril de 2000, 39.
- 9 De Cáceres, Aguiló, “Brillante concierto de la Banda Municipal”, *Diario de Mallorca*, 20/01/1971, 14.
- 10 Deyá, Pedro, *B. Calatayud tuvo una alumna de 70 años*, Imprenta Bernardo Ferragut Flexas – San Cayetano, 1, Palma de Mallorca, 1947.
- 11 Díaz, Mariana, “Música: El Aula de Música de la UIB cataloga la obra de Bartomeu

³⁶ Miquel Pons i Bonet: “Els Oficis; Mestre Bartomeu Oliver, tota una vida amb la música”, *Felanitx*, any XLVI, núm. 2.252, dissabte 11 de juliol de 1981, 7-8.

- Oliver – Director de banda y compositor, su obra es poco conocida”, *Última Hora*. “Cultura y Espectáculos”, dimarts 13 d’octubre de 1988, 66.
- 12 Diversos autors, *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, Mallorca 1989-1998. V. 10, 355, i V. 12, 72.
 - 13 EFE: “El CIM recupera tres composiciones del maestro Bartomeu Oliver”, *Última Hora*, “Cultura y Espectáculos”, dissabte 22 d’abril de 2000, 54.
 - 14 En el Auditorium; “Concierto de Trámite de la Orquesta Ciudad de Palma”, *Diario de Mallorca*, 21/2/1979, 36.
 - 15 Grimalt i Vidal, Pep, “Notes històriques SANT BARTOMEU D’ES CARRITXÓ”, Col·lecció “Cosos Nostres”, *Es Carritxó*, festa de Sant Antoni Abat, 1985.
 - 16 Hemeroteca: “50 años, 22 abril 1941”, *Correo de Mallorca. Diario de Mallorca*, Palma, dilluns 22 d’abril de 1991.
 - 17 Joan, Pere, “Conversaciones de LA CIUDAD- El maestro Bartolomé Oliver nos habla de la música mallorquina”, *La Ciudad. Semanario literario y de información*; Director: Alejandro Bérnago; Año I – Núm. 27; Imprenta A. Vich-Calle J. Armengol, 38, Inca, 10 d’octubre de 1931, 1.
 - 18 Oliver Tomàs, “Murió el Maestro Bartolomé Oliver”, *Felanitx*, núm. 2.601, 11 de juny de 1988, 5.
 - 19 Parets i Serra, Joan; Estelrich i Massutí, Pere; Massot i Muntaner, Biel, *Diccionari de compositors mallorquins: segles XV-XIX*, Mallorca, 1987, 84.
 - 20 Parets i Serra, Joan; Estelrich i Massutí, Pere; Massot i Muntaner, Biel, *Compositors de les Illes Balears*, El Gall Editor, Conselleria d’Educació i cultura del Govern de les Illes Balears, Pollença, 2000, 125.
 - 21 Pons i Bonet, Miquel, “Els Oficis; Mestre Bartomeu Oliver, tota una vida amb la música”, *Felanitx*, any XLVI, núm.2.252, dissabte 11 de juliol de 1981, 7-8.
 - 22 Pons i Bonet, Miquel, *Goigs del gloriós Sant Roc, patró de l’Alqueria Blanca*; Col·lecció “La Sibil·la” (Mallorca) núm. 148 – 2ª edició: agost de 1996, Imprenta Pizà – Tiziano, 43 – Palma.
 - 23 Por MAIMÓ, “Bartolomé Oliver habla para el Felanitx”, *Felanitx. Semanario de intereses locales*, any XI, núm. 429, redacció i administració: Editorial Ramon Llull, telèfon 101, dissabte 4 de maig de 1946.
 - 24 Porreres; “Homenaje al Maestro Oliver y estreno del *Himne a Mallorca*”, *Diario de Mallorca*, 11 d’agost de 1979.
 - 25 Rai Joan, “Semblança de n’Oliver”, revista *Cap Vermell*, juny de 1989, 8.
 - 26 Riera, Llorenç, “Nueva conmemoración del nacimiento de Junípero Serra”, *Diario de Mallorca*, 24-11-79, 20.
 - 27 Rubí Darder, Sebastián, “A propósito de un canto al Padre Serra”, *Apóstol y Civilizador*, febrer de 1980, núm. 66, 13-14.
 - 28 Suárez-Pajares, Javier; M. Mangado, Josep; Neri, Leopoldo; Gimeno, Julio, *Nombres propios de la guitarra. Joaquín Rodrigo*. Conferències. Coordinador: Javier Suárez-Pajares, Festival de la Guitarra de Córdoba – 2010, Ediciones La Posada.
 - 29 Orpí Ferrer Pere, *Sons de Mallorca, Instruments tradicionals: música, senyals i cultura de l’oci*, Edicions Documenta Balear, 2009, 138-139 i 140.